

जाहिरातींचे दर.
सालील पत्त्यावर चौकशी
करावी.
व्यवस्थापक, अर्थ,
'दुर्गाधवास', पुणे २

अर्थ

वर्गणीचे दर.
वार्षिक वर्गणी
रु ४
(रुपाल हंशिल माफ)
किरकोळ भकास
एक आणा

'अथ एव प्रधानः' इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति ।

—कौटिलीय अर्थशास्त्र

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे.

वर्ष ३

पुणे, बुधवार, तारीख ६ जानेवारी, १९३७.

अंक १

वेस्टर्न इंडिया

लाइफ इन्शुरन्स कंपनी लि.

स्थापना स. १९१३. मुख्य कचेरी—सातारा.
संपूर्ण स्वदेशी, अत्यंत सुदृढ, माफक हप्त्याची
पहिली व पहिल्या प्रतीची महाराष्ट्रीय
विमासंस्था.

बोनस { हयातीतील रु. ६०
त्रैवार्षिक {
दरहजारी { हयातीनंतरचे रु. ७५

१९३५ मधील नवे काम ५१,३०,०४२ रु.
एकूण चालू काम २,७०,००,००० रु अधिक
एकूण जिंदगी ७१,७१,०९३ रु.
लाइफ फंड ६०,४२,८७३ रु.
एजन्सी व इतर माहितीसाठी पत्रव्यवहार करा.

जे. जी. दातीर

जिल्ह्या माफतीजघळ, घ न ८७२, पुणे २
सर्व तऱ्हेच्या समारंभाकरिता हार, गोटे, इत्यादि माल सुवक
स्वस्त व वक्तशीर तयार करून मिळेल

ओरायन (मॅग्नमस)

उत्कृष्ट व्हर्जिनिया तंबाकूपासून बनविलेली ही
सिगारेट

२॥ आप्याला १२ आणे
१० चें पाकिट किंवा ५० चा डबा
सर्वत्र मिळते

एकदा ओढल्यानंतर नेहमीच पसंत कराल
बनविणार—

DECCAN TOBACCO WORKS,
POONA 4

Telegraphic Address — 'CIGARETTES', POONA.
Apply for Agencies.

वास्तुशास्त्रज्ञ व घरमालक

आमचा इमारतीच्या बांधकामाचा जुना शिफारसपूर्वक
व अगत्याने वापरतात

“ गिलाव्याचा चुना हा तर आमचे चुन्याचे
ध्यातील विशेष होय ”

भाऊ गंगाधर साठे,

बिल्डिंग कॉन्ट्रक्टर व मळलेल्या चुन्याचे व्यापारी,
५१२ सदाशिव, चिमण्या गणपती चौक, पुणे २

संजीवन हेअर टॉनिक

दारुणा, केंस गळणे व टकल
हावर अनुभविक उपाय
संजीवन मॅन्युफॅक्चरिंग कं., अहमदाबाद

S. B. JOSHI & Co.

ENGINEERS & CONTRACTORS

41 A, Bruce Street, | 716 Sadashiv Peth,
Bombay | Poona City

वर्गणीदारांस सूचना

१ जानेवारी, १९३७ रोजीच्या तिसरे वर्ष सुरू झाले. गेल्या वर्षाची ज्योनीच्या जून यावयाची असेल, त्यांनी ती नव्या वर्षाच्या त्वर पाठवावी ज्यांची मुदत संपली असेल, त्यांनी नको असल्यास तसे कळवावे

विविध माहिती

हिंदी साखरेच्या धंद्याची वाढ

हिंदी साखरेचे उत्पादन हिंदी मागणीपेक्षा ज्यास्त होण्याचा स्पष्ट रंग दिसत असल्याने, देशी धंद्याची ह्यापुढे आणखी वाढ होऊ देऊ नये, अशा अर्थाचे आपले म्हणणे साखरेच्या कारखानदार संघाने सरकारस कळवले आहे. टारिफ बोर्डाच्या नेमणुकीची वेळ नजीक येऊन ठेपली असल्याकारणाने सरकार आज ह्याबाबत निर्णय करील, असे वाटत नाही.

राष्ट्रसभेच्या अधिवेशनाचे वेळी पाठविण्यांत आलेल्या तारा

फैजपूर येथील राष्ट्रसभेच्या अधिवेशनाचे वेळी टिड्कनगरातील तार ऑफिसातून पाठविण्यांत आलेल्या तारांतील एकूण शब्दांची बेरीज अर्ध्या कोटीपेक्षा ज्यास्त झाली.

सावकार व सराफ यांचे सवंधांतील चौकशी पुढे ढकलणार सर्वसाधारण बँकिंगच्या क्षेत्रात जुन्या पद्धतीने व्यवहार करणारे सावकार व श्राफ कसे सामील करून घेता येतील, ह्यासंबंधी चौकशी करण्यास हिंदुस्थान सरकारने प्रांतिक सरकारांस विनंती केली होती. आतांच अशी चौकशी करून फायदा होणार नाही, कर्जबाजारीपणासंबंधी आम्ही केलेल्या कायद्यांपासून निष्पत्ती काय होते ते अशी पहावे, अशा अर्थाचे उत्तर प्रांतिक सरकारांनी पाठविले आहे.

हिंदुस्थानचा परराष्ट्रीय व्यापार

एप्रिल ते नोव्हेंबर ह्या आठ महिन्यांच्या मुदतीत हिंदुस्थानच्या परराष्ट्रीय निर्गत व्यापाराची किंमत आयात व्यापाराच्या किमतीपेक्षा ५५ कोटी ८८ लक्ष रुपयांनी ज्यास्त होती. १९३५ सालच्या ह्याच आठ महिन्यांच्या अवधीतला हा आकडा ४३ कोटी, ४५ लक्ष रुपये इतका होता.

इंपीरिअल बँक ऑफ इंडियाचा व्यवहार

गेल्या महिन्याच्या १८ तारखेच्या प्रसिद्ध झालेल्या इंपीरिअल बँकेच्या आकड्यांवरून असे दिसते की, तिचे एकूण भांडवल ९१ कोटी, १७ लक्ष रुपये होते. त्यापैकी ५१ कोटी ४० लक्ष रुपयात गुंतवलेले होते व २३ कोटी, ५२ लक्ष कर्जाक दिलेले होते. निरनिराळ्या स्वरूपातल्या ठेवी ७८ कोटी, ७१ लक्ष रुपये इतक्या होत्या.

साखरेच्या कारखानदारांचे विक्रीबाबत सहकार्य होत नाही

हिंदी साखरेच्या कारखानदारसंघाने साखरेच्या विक्रीकरता एक मध्यवर्ती बोर्ड स्थापन करण्याचे १९३४ साली ठरविले, तथापि कारखानदारामध्ये अशा तऱ्हेच्या व्यवस्थेसंबंधी विशेष उत्साह दिसून येत नसल्याकारणाने हा प्रश्न पुनः पुढे ढकलण्यात आला आहे.

रशियांतील लेखकांस ग्रंथरचना करणे भाग पडणार

एकादें चांगले पुस्तक लिहून व त्याच्या आवृत्त्यावर आवृत्त्या काढून ग्रंथकार कायमची प्राप्ती करून ठेवतात. पाश्चात्य देशांत मोठमोठ्या ग्रंथकारांस दरसाल ह्या रीतीने लाख-सव्हा लाख रुपये मिळतात. पुस्तके लिहिण्याच्या आश्वासनावर कित्येक ग्रंथकार प्रकाशकांकडून अगाऊ रकम उचलतात, परंतु पुस्तके लिहिण्यास मात्र आळस करतात. रशियामधील निष्णात अधिकाऱ्यांस अग्र यंत्रकारासहि दरसाल पंधरावीस हजारपेक्षा ज्यास्त पगार मिळत नाही सहाजिकच, त्या देशात, ग्रंथकार लोकांच्या टाकिस पात्र झाले आहेत. एक पुस्तक लिहून त्यावर ग्रंथकारास गवर होऊ देणाऱ्या पद्धतीस कायद्याने आळा घालून, लेखकांकडून ज्यास्त वाङ्मय निर्माण करविण्याची कायदेशीर व्यवस्था रशियांत होणार आहे, असे समजते.

हौरा पुलाचे कंत्राट . बंगाली लोकांची तक्रार

कलकत्त्याशेजारील हुगळी नदीवरील पुलाच्या बांधकामाचे कंत्राट एका ब्रिटिश कंपनीस देण्यात आले आहे. कंत्राट पार पाडताना अर्थातच अनेक दुय्यम कंत्राटदारांकडून कामे करून घ्यावी लागतात. ही कामे देतांना बंगाली लोकांस प्राधान्य मिळत नाही, अशी तक्रार प्रांतिक सरकाराकडे करण्यात आली आहे.

जपान व ऑस्ट्रेलिया ह्यांमधील व्यापारी करार

जपान आणि ऑस्ट्रेलिया ह्या दोन देशांमध्ये १८ महिने मुदतीचा एक व्यापारी करार झाला आहे, त्या अन्वये ऑस्ट्रेलियाने दरसाल १० कोटी २५ लक्ष चौरस वार जपानी कापड सरेदी करावयाचे आहे. ह्या उलट ऑस्ट्रेलियाने लोकरीच्या ८ लक्ष गासड्या ३० जून १९३८ अखेर पाठवावयाच्या आहेत. दोन्ही देशांनी एकमेकांच्या आयातीवरील विशेष बंधने दूर करण्याचे ठरविले आहे.

आयर्लंडची नवी राज्यघटना

आयर्लंडच्या कायदेमंडळाने नुकत्याच पास केलेल्या कायद्याने गव्हर्नर जनरलची जागा रद्द झाली आहे. तथापि, सध्याचे गव्हर्नर जनरल त्यांची मुदत संपेपर्यंत कामावर राहावयाचे आहेत. फक्त त्यांस काम मात्र काहींच उरलेले नाही. गव्हर्नर जनरलचे काम कायदेमंडळाच्या अध्यक्षकडे सोंपविण्यांत आले आहे. नव्या निवडणुकीनंतर कायदेमंडळाची सभा कोणी भरवावयाची, हा प्रश्न नव्या कायद्याने सोडवलेला नाही. युद्ध पुकारण्याची तजवीजहि त्यात कोठे सापडत नाही. आयर्लंडच्या अतर्गत कारभारांतून बादशहाचे नाव वगळण्यांत आले आहे. राज्यघटनेतील ह्या फरकामुळे ग्रेट ब्रिटन व आयर्लंड ह्यांच्या परस्परनात्यांत फरक झालेला नाही, कारण बाहेर देशांशी व्यवहार करण्यापुरती औपचारिक मान्यता आयरिश पार्लमेंटाने ब्रिटिश सम्राटास दिली आहे.

सुंदर बंदरांतून सोन्याची साप्ताहिक निर्गत

रुपये किंमत

ता. २०-१२-३६ ते २६-१२-३६	२९,६२,४९८
ता. २७-१२-३६ ते २-१-३७	६,२१,१२५
ता. २१-१-३७ ते २-१-३७	२,८९,९५,८६,९६५

अनुक्रमणिका

१ विविध माहिती ...	२	सिंधमधील लाचलुचपतीचे प्रकार	१४
२ 'अर्था'चे तिसऱ्या वर्षात पदार्पण ...	३	६ जावव टेलरिंग कॉलेज	६
३ हिंदुस्थान सरकारची कर्ज-विषयक परिस्थिति...	३	७ वेस्टर्न इंडिया कंपनीचे मूल्यमापन ...	७
४ हिंदुस्थानातील आयात मालाची वर्गवारी ...	४	८ सोया बीन ...	८
५ स्फुट विचार ...	४	९ कागदाचा व्यापार ..	९
रिझर्व्ह बँकेचा कोरडा उप-उपदेश-रिझर्व्ह बँक वाट पहाणार-दिंडीची आर्थिक परिषद-हिंदी सरक्षक जका तीविषयक धोरण-धडाडीच्या धोरणाची आवश्यकता—	४	१० को-ऑपरेशन अँड प्रकॉ-टन्सी डिप्लोमा बोर्ड...	१०
		११ हिंदी विभागाच्या ध्याचे परीक्षण	११
		१२ निवडक बाजारभाव	१०

अर्थ

बुधवार, ता. ६ जानेवारी, १९३७

“अर्थाचे” तिसऱ्या वर्षात पदार्पण

हा “अर्थाचा” तिसऱ्या वर्षाचा पहिला अंक आहे ज्या उद्देशाने हे साप्ताहिक आम्हां चालू केले तो कितीसा सफल झाला आहे हे निश्चित करण्याची कसोटी आहे ती लावून पाहाता आमचा प्रयत्न हळू हळू यशस्वी होत आहे हे नमूद करण्यात आम्हांस आनंद होतो. “अर्था” ने ज्ञानाचे नवीन दालन उघडले आहे आणि अभ्युदयाचे अपरिचित मार्ग तो महाराष्ट्रीय समाजास दाखवीत आहे हे कार्य शैक्षणिक तऱ्हेचे व मार्गदर्शकाचे असल्याने त्याची प्रगति मद गतीने होणार हे उरलेलेच आहे राष्ट्रीय संस्कृतीच्या आर्थिक अगाकडे पिढ्यानुपिढ्या दुर्लक्ष झाल्याकारणाने जनतेचा पोटापाण्याचा प्रश्न अत्यंत अवघड होऊन बसला आहे तो समाधानकारक रीतीने सुटण्यास लागणारी शिक्षणपद्धति व व्यावहारिक मनोवृत्ति ह्यांचा आमच्या समाजात अभाव आहे ह्या कारणांने अत्यंत जिव्हाळ्याच्या अशा आर्थिक वाढ्मयाविषयी अभिरुचि उत्पन्न करण्याचे काम दुर्घट झाले आहे. हिंदुस्थानचा अभ्युदय शेती, उद्योगधंदे, व्यापार, सराफी ह्यांची सुधारणा व प्रगति ह्यांचेवर अवलंबून आहे, हे अनेकांस कळते, पण ती घडवून आणण्यास जरूर असलेले ज्ञान, सघटनाची प्रवृत्ति आणि श्रम करण्याची संव्य ह्याविषयीची तयारी क्वचितच दिसून येते उद्योगधंदे व व्यापार ह्यांचे वाचून महाराष्ट्रीय तरुण पिढीस गत्यतर राहिले नाही, तरी घरीदारी, शाळात, कॉलेजात, कुवात, ह्या व्यावहारिक विषयाची भाषाहि ऐकावयास मिळावयाची नाही, अशी स्थिति आहे ज्या थोड्या लोकांस सुदैवाने चार पैसे मिळत आहेत, त्यांस व्यापार-उद्दीम विषयीच्या व्यापक ज्ञानाची पूर्वा नसते आणि “आम्हांस ह्या माहितीचे काय करावयाचे ?” असे म्हणून बहुसंख्याक सुशिक्षित लोक बेफिकीर असतात. शेतकरी व कामकरी वर्ग तर निरक्षर व अर्थिक-उन्नतीच्या बाबतीत चोहोंकडे अनास्था

दिसून येत आहे तथापि, ह्या निराशाजनक वातावरणात आशेचे किरण झळकू लागले आहेत हे उत्तेजनकारक असून उद्योगधंदे व व्यापार ह्यांचे मार्गांत महाराष्ट्रीय समाजाचे पाऊळ दिवसानु-दिवस पुढे पडत आहे “अर्था” चा मित्रसमूह व वचकवर्ग वाढत आहे. शिक्षण संस्था, व्यापारी, कारखानदार, जबाबदार नागरिक आणि मुलामुलीचे आडवाप व पालक ह्यांस “अर्था”चे महत्त्व अधिक पटत चालले आहे. आमच्या वृत्तपत्रीय व्यवसायबध्नी आम्हांस सहानुभूति लाभत आहे आणि आमच्या कार्याची उपयुक्तता जाणून अनेक मित्रांनी आम्हांस सहाय दिले आहे, ह्याबद्दल आम्हां त्या सर्वांचे आभारी आहो. सहकारी संस्थांस “अर्था”चा पुष्कळ उपयोग होण्यासारखा आहे ह्याची जाणीव पसरत आहे आणि कारखानदार व व्यापारी ह्यांचीहि मदत आम्हांस मिळत आहे महाराष्ट्रीय संस्कृति, वाढ्मय आणि सामाजिक जीवित ह्यांमध्ये “अर्था”स महत्त्वाचे स्थान मिळावे आणि त्याच्या हातून सार्वजनिक हिताचे कार्य घडावे ही आमची मनीषा वृत्त करणे समजस जनतेच्या हाती आहे.

हिंदुस्थान सरकारची कर्जविषयक परिस्थिति

कर्जफेडीची निश्चिती : बाजारातील दांडगी पत

नवीन फेडरल राज्यघटनेमध्ये, सरकारची आर्थिक पत दृढ राखण्याची जबाबदारी गव्हर्नर जनरलावर व्यक्तिशः टाकण्यात आलेली आहे. ही जबाबदारी पार पाडण्यास जरूर ते अधिकारहि गव्हर्नर जनरलास देण्यात आले आहेत जरूर पडल्यास, त्यास ह्या कामी सहाय्य करण्याकरिता एका आर्थिक तज्ञाची नेमणूक करता येईल तेव्हा, हिंदुस्थान सरकारास यापुढेहि कर्जे उभारण्यात अडचण येणार नाही. कर्जरोखे विकत घेण रास आपल्या पैशाची-भाडवळ व व्याज ह्या दोन्हीची-पूर्ण निश्चिती वाटेक अशी नव्या कायद्याच्या अन्वये तत्पुढे करण्यात आलेली आहे. कोणताहि हिंदी फडनवीस रोखेदारांच्या मनाची चळविल्ल करू शकणार नाही, अशी पकी व्यवस्था झालेली आहे.

सुरवातीच्या काळात हिंदुस्थान सरकारने आपली कर्जे ग्रेट ब्रिटनमध्ये उभारणे अपरिहार्य होते ईस्ट इंडिया कंपनीच्या अमलात युद्धाकरिता उभारलेली कर्जे, १८५७ सालच्या बंडाचे वेळचा खर्च भागविण्याकरिता उभारलेले कर्जे, दुष्काळ व चीन, अफगाणिस्तान, ब्रह्मदेश इत्यादि ठिकाणाची युद्धे ह्यामुळे झालेले कर्जे, हीं सर्व विलायतेतच उभारलेलीं होती महायुद्धाचे वेळी खुद्द हिंदुस्थानात मोठ्या प्रमाणावर कर्जे काढण्यांत आली व तेव्हापासून हिंदुस्थानांतल्या हिंदुस्थानातच अनेक कर्जे उभारण्यांत आली आहेत ह्या कारणाने, गेल्या २५ वर्षांत एकूण कर्जे ज्या मानाने वाढत गेले, त्यापेक्षा हिंदुस्थानात उभारलेल्या कर्जांची रकम ज्यास शीघ्र गतीने वाढत गेली, ही गोष्ट खालील आकड्यावरून स्पष्ट दिसून येईल.—

हिंदुस्थान सरकारचे कर्जे

	हिंदुस्थानात उभारलेले कर्जे (कोटि रु.)	ग्रेट ब्रिटनमध्ये उभारलेले कर्जे (कोटि रु.)
३१ मार्च १९११	१३८	२३७
३१ मार्च १९२६	४१८	४५६
३१ मार्च १९३६	४५८	५०१

आगगाढ्या, पूल, पाठबंधारे, इत्यादि योजनांसाठी लांब मुदतीची कर्जे काढावी लागतात व त्यांच्या परतफेडीची मुदत ठरवून आणि गगाजळीत जरूर ती रकम दरसाल टाकून कराराप्रमाणे व्यवस्था करावी लागते ग्रेटब्रिटनमध्ये अशा तऱ्हेची कर्जे अजिबात नाहीतच असे म्हटले तरी, चालेल. त्या देशात भांडवलाचा पुरवठा स्वस्त व मुबलक असल्याकारणाने, सासगी कंपनी उत्पादनाचे कार्य करण्याकरिता आपण होऊन पुढे येतात आणि सरकारास मध्ये हात घालण्याचे कारण उरत नाही. हिंदुस्थान सरकारच्या कर्जाचा मोठा थोरला भाग उत्पादक कार्यासाठी खर्चण्यांत आलेला असून, त्याच्या व्याजाचा बोजा कर भरणाऱ्या नागरिकांवर फारसा पडत नाही. उत्पादक कामाच्या व्यवहारांत फायदाच उरला नाही, तर मोष्ट वेगळी.

हिंदी रेल्वेजमध्ये गुंतलेले भांडवल अनुत्पादक ठरून आतां तें कसे बोरिजड झाले आहे आणि मोटारीच्या स्पर्धेमुळे रेल्वेजचे उत्पन्न घटून कशी बिकट परिस्थिति निर्माण झाली आहे, ह्याची कल्पना सर्वांस आहेच. हिंदुस्थान सरकारच्या कर्जाची उत्पादक व अनुत्पादक कर्जांत सालील प्रमाणे वाटणी करता येईल:—

	व्यापारी सात्यांकडे वर्ग केलेली कर्जे (कोटि रु.)	एकूण कायम व तरंगते कर्जे (कोटि रु.)
३१ मार्च १९११	३४४	४०५
३१ मार्च १९२६	७३८	८७४
३१ मार्च १९३६	९६८	९६०

एकंदरीने पहाता, हिंदुस्थान सरकारावरील अनुत्पादक कर्जांचा बोजा विशेष त्रासदायक नाही. त्यामुळे आणि रेल्वेदारांच्या हित-संरक्षणाची कायदेशीर भक्कम तजवीज असल्यामुळे सरकारास कर्ज मिळणे कठिण जात नाही व कर्ज देणारासहि आपल्या पैशाबद्दल काळजी वाटत नाही. अशा रीतीने, हिंदुस्थान सरकारची पैशाचे बाजारांत उत्कृष्ट पत आहे.

हिंदुस्थानांतल आयात मालाची वर्गवारी

हिंदुस्थानांत आयात होणाऱ्या मालाची वर्गवारी सालील कोष्टकात करण्यांत आली आहे, त्यावरून वेगवेगळ्या मालाच्या आयातीचे एकूण आयातीशी पडणारे प्रमाण लक्षांत येईल. प्रत्येक तऱ्हेच्या आयातीची किंमतहि देण्यांत आली आहे.

आयात

	१९३१-३२ (लक्ष रु)	१९३३-३४ (लक्ष रु)	१९३५-३६ (लक्ष रु)	एकूण आयात यातीशी वा सामानांचे प्रमाण १९३५-३६
कपास व कपास कापड.	२६,१९	२१,३०	२७,९०	२०.७६
बंधसाधुमी	१०,९२	१२,७७	१३,६८	१०.१८
धान	९,७८	९,५०	१२,०३	८.९५
तेल	९,७२	६,७५	७,२५	५.३९
बहाने	५,४०	५,७७	६,९२	५.१५
उपकरणे इ०	३,६९	५,९२	५,१८	३.८६
लोखंडी सामान	२,६१	२,८८	३,२७	२.५३
साखर	६,१७	२,७१	१,९१	१.५२
कांच व कांच सामान	१,२२	१,२२	१,३९	१.०४
कडे व भाज्या	१,३४	१,००	१,३३	८.९९
सायण	८९	७८	३४	०.२६
पायतणे	६५	४८	२९	०.२२
आगपेट्या	१	३	१	०.०१
एकूण आयात	१२६,३७	११५,३६	१३४,३७	१००

स्फुट विचार

रिझर्व्ह बँकेचा कोरडा उपदेश

शेतीच्या घंघास पैसा पुरवण्याच्या बाबतीत रिझर्व्ह बँकेस कोणत्या प्रकाराने सहाय देतां येईल ह्या संबंदाने त्या बँकेच्या डायरेक्टरानीं गव्हर्नर जनरलकडे रिपोर्ट करावा असे एक कलम कायद्यामध्ये आहे. त्यास अनुसरून बँकेचे शेतीचे स्वतंत्र खाते आहे, त्याने चौकशी करून आपला अभिप्राय नमूद केला आहे, तो नुकताच प्रसिद्ध झाला आहे. रिझर्व्ह बँक कांहीं तरी विधायक सूचना करून शेतीच्या घंघास पैसा पुरवण्याचे बाबतीत शिफारसी करील अशी अपेक्षा होती ती निष्फळ ठरली आहे. बँकेच्या शेतीशाखेने केलेल्या रिपोर्टांतल्या बाबी शिळ्या आहेत आणि तिने व्यक्त केलेल्या अभिप्रायांत नवे असे कांहींच नाही. "शेतकऱ्याच्या आधीच्या कर्जांचे निवारण झाले तरी तो पुन्हा कर्जांत पडणार नाही अशी तजवीज झाली पाहिजे व ह्यासाठी शेतकऱ्याची नीट समजूत घालण्यांत आली पाहिजे. शेतकरी-वर्गांतले सावकार असतात, त्यांच्याहि व्यवहारांचे नियंत्रण करणे जरूर आहे. संयुक्त भांडवलाच्या बँकांचे हातून लांब मुदतीच्या कर्जांचे कार्य होण्यासारखे नसल्याने त्यासाठी प्रत्येक प्रांतांत एक लॅंड मॉर्गेज कॉर्पोरेशन अस्तित्वांत यावी आणि शेतकऱ्याची स्थिति सुधारण्यास त्यांची मिळकत वाढणे अगत्याचे असल्याने प्रांतिक सरकारांनी त्या संबंदात योग्य योजना अमलांत आणाव्या," हा रिझर्व्ह बँकेच्या रिपोर्टाच्या एका भागाच्या मथितार्थ आहे. प्रांतिक गहाणाच्या बँकांच्या कामाचा थोडाबहुत अनुभव आला म्हणजे त्यास मदत देतां येईल किंवा कसे ह्या प्रश्नाचा विचार रिझर्व्ह बँक करील एवढेच आश्वासन आज देण्यांत आले आहे. शेतीच्या मालाचा उठाव होण्यांत त्याच्या विक्रीच्या हुंड्या काढल्या गेल्या तर त्याच्या तारणावर व्यापारी बँकांस अल्पकालिक कर्जे देतां येतील, आणि एवढ्यासाठी प्रांतिक सरकारांनी अल्पमुदतीच्या हुंड्यांवरची स्टॅप ड्यूटी हलकी करावी अशीहि सूचना रिझर्व्ह बँकेने केली आहे. वरील सारांशावरून असे दिसून येईल की, रिझर्व्ह बँक सध्याच्या परिस्थितीत शेतीच्या घंघास कांहींच सहाय देऊं शकत नाही आणि प्रांतिक सरकार व जनता ह्यांनी विशिष्ट दिशेने हालचाल करावी एवढेच सांगून ती स्वस्थ बसली आहे.

रिझर्व्ह बँक वाट पहाणार !

सहकारी चळवळीसंबंधाने चौकशी करण्यासाठी मि. डार्लिंग ह्याची नेमणूक झाली होती, आणि त्याच्या शिफारसीच्या आधारेने रिझर्व्ह बँकेने कांहीं सूचना केल्या आहेत, त्याहि वरील तऱ्हेच्याच असून निराशाजनक आहेत. "सहकारी पतपेढ्यांनी आपली लांब व अल्प मुदतीची कर्जे वेगळीं ठेवावी, म्हणजे त्यांस कर्जाविषयीची जबाबदारी नीट समजेल. ह्या संबंदांत सहकारी संस्था अयशस्वी ठरल्या आहेत. सेडेगांवी सावकारांचे व्याजाचे दर भरमसाट प्रकारचे असतात अशी जी कल्पना प्रचलित आहे, ती चुकीची आहे. सावकारांच्या व्यवहारांचे व हिशेबाचे नियंत्रण करणारे कायदे मात्र सर्व प्रांतामध्ये होणे अगत्याचे आहे." सहकारी पेढ्या व बँका ह्यांस अशा उपदेशावजा अनेक सूचना रिझर्व्ह बँकेने केल्या आहेत. शेतीच्या कामासाठीच कर्जे घेण्याची, ती अल्प मुदतीची असावी, त्यांची वसुली वेळच्या वेळी

झावी, यकबाकी वाढू लागल्यास पतपेढ्या गुंडाळून टाकाव्या, पिके बुडली असतील तरच कर्जाची मुदत वाढवली जावी, शेतकरी सभासदाने एकाच संस्थेकडून कर्ज घ्यावे आणि त्याने आपल्या मालांच्या विक्रीच्या पैशांतून त्या संस्थेच्या कर्जाची फेड केली पाहिजे अशी सक्ती आसावी, अशा अर्थाच्या ह्या सूचना आहेत. "ग्रामसुधारणेच्या चळवळीची प्रगति झाल्यावाचून रिझर्व्ह बँक किंवा इतर बँका ह्यास सहकारी पतपेढ्यास म्हणण्यासारखे सहाय्य देता येणे अशक्य असल्याने प्रातिक सरकारांनी हा प्रश्न हाती घ्यावा. ग्राम सुधारणेच्या संबंधात थोडेफार कार्य चालू आहे, तेच विशिष्ट शाखांत नेटाने झाले पाहिजे बँकाच्यापाशी वाटेल तेवढा पैसा पडून राहिला असला तरी शेतकऱ्याची स्थिति सुधारण्यात त्याचा उपयोग करता येणे अशक्य आहे तेव्हा, त्यासंबंधात आणखी तपशीलवार चौकशी होईपर्यंत रिझर्व्ह बँकेस वाट पहाणे जरूर आहे" असा निष्कर्ष शेवटी नमूद करण्यात आला आहे एवंच, सहकारी चळवळीतल्या व तिच्या बाहेरच्या शेतकऱ्यांस रिझर्व्ह बँकेकडून कोणतेच सहाय्य आज मिळू शकत नाही, हे स्पष्ट झाले आहे

दिह्नीची आर्थिक परिषद

गेल्या आठवड्यात दिह्नी येथे भरलेल्या अखिल भारतीय आर्थिक परिषदेचे अध्यक्षस्थान, हिंदुस्थान सरकारच्या व्यापारी माहितीस्वार्थाचे मुख्य, डॉ. जॉन मथाय, ह्यास देण्यात आले होते हे गृहस्थ कित्येक वर्षेपर्यंत टारिफबोर्डाचे अध्यक्ष होते आणि त्या नात्याने त्यांनी बहुमोल कामगिरी केली असल्या-विषयी प्रसिद्धी आहे त्याचे सध्याचे स्थान लक्षांत घेता डॉ. मथाय ह्यास औद्योगिक संरक्षण, चलनव्यवस्था, इत्यादि वादग्रस्त प्रश्नाची चर्चा करणे शक्य नव्हते तथापि, त्यांनी अर्थशास्त्राचा हिंदुस्थानांत चालणारा अभ्यास व अर्थशास्त्रीय सिद्धांताची नवी मादणी केली जाण्याची आवश्यकता ह्या विषयावर आपल्या भाषणात जोर दिला आणि त्या संबंधांत स्फूर्तिदायक सूचना केल्या हिंदुस्थानात राष्ट्रीयत्वाची भावना विशेष जागृत झाल्यामुळे हिंदी अर्थशास्त्रज्ञांचे लक्ष व्यावहारिक स्वरूपाच्या प्रश्नाकडे लागले आहे ह्या देशातील विशिष्ट राजकीय आणि आर्थिक परिस्थितीमुळे आणि त्याचप्रमाणे हिंदी जनतेचे द्वारिद्य व मागसलेपण ह्याचे योगाने हिंदी शास्त्रज्ञांमध्ये त्याच्या विचारास राष्ट्रीयत्वाचे वळण देण्याची प्रवृत्ति दिसून येते हे सहाजिक असले तरी हिंदी अर्थशास्त्रज्ञांची दृष्टि संकुचित असू नये असे डॉ. मथाय ह्यांचे म्हणणे आहे परंतु सर्व जगभर जी राष्ट्रीयत्वाची लाट पसरली आहे ती लक्षात घेता भारतीय अर्थशास्त्र राष्ट्रीयत्वाच्या पायावर उभे केले जाणे स्वाभाविक आहे आर्थिक प्रश्नाचा विचार शास्त्रीय पद्धतीने व तत्त्वशुद्ध रीतीने व्हावा असे डॉ. मथाय ह्यांचे मत आहे, ते मात्र चिंतनीय आहे, एवढेच नव्हे तर त्याप्रमाणे कृती होणे अगत्याचे आहे आमच्या देशात शिक्षण परकी भाषेतून देण्यात येत असल्याकारणाने अर्थशास्त्राचा अभ्यास तात्त्विक पद्धतीने व्हावा तसा होत नाही ह्या त्याच्या मुद्यात पुष्कळ तथ्य आहे

हिंदी संरक्षक जकातीविषयक धोरण

श्री आ. रा भट, एम् कॉम्, ह्यांनी आग्रा येथील आर्थिक परिषदेपुढे मांडलेल्या वरील विषयावरील आपल्या निबंधांत औद्योगिक संरक्षणाचे धोरण हिंदुस्थानांत कसे कुचराईने अंम-

लात आणले जात आहे, ह्याचा पादा वाचला. हिंदी परिस्थितीस अनुसरून जरूर त्या संरक्षक जकाती बसविण्याचा अधिकार हिंदुस्थान सरकारास आहे आणि हिंदी सरकार व कायदेमंडळ ह्यांचे एकमत झाल्यास भारतमंड्यानी त्यांच्या धोरणात ढवळाढवळ करू नये, ह्या आर्थिक स्वायत्ततेचे महत्त्व, हिंदुस्थानाच्या दुय्यम राजकीय दर्जापुढे अगोदरच कमी झाले होते फिस्कल कमिशनवरील हिंदी सभासदाच्या सूचनेविरुद्ध त्यातील बहुमताने पुरस्कार केलेल्या अत्यंत मर्यादित स्वरूपाच्या धोरणाचा सरकारने स्वीकार केला आणि संरक्षणाचे क्षेत्र ज्यास्तच आकुंचित होऊन गेले "ज्याचे संरक्षण करावयाचे, त्या घद्यास हिंदुस्थानात काहीतरी विशेष नैसर्गिक अनुकूलता आसावी" ही कमिशनची शिफारस अनेक घद्यास संरक्षण मिळण्याचे मार्गांत आडवी आलेली आहे तथापि, वेळोवेळ नेमण्यात आलेल्या टारिफ बोर्डांनी ह्या प्रश्नाचा विचार व्यापक आणि व्यावहारिक दृष्टीने करून सदगृह अटीमधील कोटिकोरपणा कसा सौम्य केला, ह्याचे वर्णन श्री भट ह्यांनी उदाहरणे देऊन विस्ताराने केले आहे कांचेच्या व लोकरिच्या घद्यासंबंधातील बोर्डांच्या शिफारसी ह्याच दृष्टीने करण्यात आल्या, हे उघड आहे बोर्डांच्या सूचना मान्य करणे अगर न करणे सरकारच्या मर्जीवर रहाते आणि फिस्कल कमिशनने घालून दिलेल्या अटी बोर्डांने नीट विचारांत घेतल्या आहेत किंवा नाहीत व चौकशी परीपूर्ण झाली किंवा नाही, ह्याचा निर्णय फडनविसाच्या कलावर अवलंबून रहातो टारिफ बोर्डांच्या शिफारसी पूर्णतः अगर अंशतः सरकारने अमान्य केल्याची अकरा उदाहरणे श्री भट ह्यांनी दिली आहेत टारिफ बोर्डांची नेमणूक कायमची होणे, औद्योगिक संरक्षणाचे धोरण ज्यास्त सहानुभूतीचे बनणे आणि देशी उद्योगधंदे वाढीस लागतील अशी व्यवस्था सरकारने घडवून आणणे ह्या सुधारणा तात्काळ अंमलात येण्याची आज विशेष आवश्यकता आहे.

घडाडीच्या संरक्षक धोरणाची आवश्यकता

मुंबई येथील इंडियन इंडस्ट्रीज फेअरचे उद्घाटन करतांना सर टी विजयराघवाचार्य ह्यांनी उद्योगधंद्याच्या सर्वधनासंबंधी काढलेले उद्गार समयोचित व विचारप्रवर्तक असे आहेत. इंग्लंडसारख्या उद्योगधंद्यात पुढारलेल्या देशात मुद्दाम प्रयत्न करून शेतीचे संरक्षण करण्यात येते त्याचप्रमाणे, उद्योगधंद्यात मागसलेल्या हिंदुस्थानातील घद्यास सरकारी सहाय्य मिळाले पाहिजे. शेती हा हिंदुस्थानातील लोकांचा प्रमुख व्यवसाय आहे व तो तसाच राहिल तथापि, वाढत्या लोकसंख्येबरोबर लोकांचे जमिनीवरील अवलंबन कमी करणे अपरिहार्य झाले आहे शहराच्या उत्कर्षाबरोबर सेडेगावाचा उत्कर्ष झालाच पाहिजे हिंदी उद्योगधंद्यास मन पूर्वक सहाय्य करण्याचे धोरण सरकारने आखणे आज अत्यंत आवश्यक आहे जगातील सर्वच राष्ट्रे आर्थिक स्वावलंबनाचे धोरण आखत असताना व त्यामुळे हिंदुस्थानाचे अत्यंत नुकसान होत असताना हिंदुस्थान सरकारने घडाडीच्या संरक्षक धोरणाचा स्वीकार अवश्यमेव केला पाहिजे सर टी विजयराघवाचार्य यांच्या ह्या वरील उद्गारास अनुसरून सरकारने वागले पाहिजे. हिंदी फडनवीसाचा कल खुल्या व्यापाराकडे जाऊ लागल्याची चिन्हे दिसू लागली आहेत, तेव्हा सर विजयराघवाचार्यसारख्या अनुभवी तज्ज्ञाने वेळीच दिलेला इपारा समयोजित व समर्पक नाही, असे कोण म्हणेल ?

सिंधमधील लाचलुचपतीचे प्रकार थांबविण्याचा प्रयत्न

सिंध प्रांताचे गव्हर्नर, सर लान्सलॉट ग्रॅहॅम, ह्याच्या हुकमाने सिंधमधील लाचलुचपतीच्या प्रकारांबद्दल एक सर्व्हेयर काढण्यात आले आहे. लाचलुचपत व पैसे साणे हे प्रकार सिंधमध्ये आज कित्येक वर्षे प्रचलित असून, ते थांबविण्याचा प्रयत्न नेटाने केला पाहिजे, असे इलासाधिपतींच्या सर्व्हेयरमध्ये स्पष्ट म्हटलेले आहे. निरनिराळ्या खात्यांच्या वरिष्ठ अधिकार्यांनी ह्या गोष्टीपासून स्वतः अलिप्त राहून केवळ भागणार नाही; त्यांनी आपल्या हाताखालील अधिकारी व खासगी नोकर ह्यांसहि सन्मार्गीस लावले पाहिजे; दुय्यम अधिकार्यांनी आपल्या वरिष्ठांस ह्या बाबतीत सर्वतोपरी सहाय करावे; जनतेनेहि सरकारी नोकरातील ह्या दोषांचा नायनाट करण्यास मदत करावी; अशा अर्थाच्या सहकार्याची विनंति जाहीर रीतीने करण्यात आली आहे. लाचलुचपतीच्या प्रश्नाचा इतक्या उघडपणे निर्देश करून, असले प्रकार थांबविण्याचा निश्चय जाहीर करण्याची इलासाधिपतींवर पाळी आली, ह्यावरून सिंधमधील वस्तुस्थितीची कल्पना करता येण्याजोगी आहे. सरकारी अधिकारी व जनता ह्या दोघांचेहि ह्या बाबतीत अंग असले पाहिजे आणि लोकांनीहि सरकारी नोकरांच्या अन्याय्य मागण्यास विरोध केला पाहिजे. सुद्ध इलासाधिपतींनीच ह्या प्रश्नाचा पुरस्कार केला असल्याने, सिंध प्रांतातील पैसेखाज नोकरास आतां दहशत बसेल आणि सार्वजनिक जीवनात सचोटीस काहीं किंमत राहिल असे मानण्यास हरकत नाही.

जाधव टेलरिंग कॉलेज

गेल्या डिसेंबरमध्ये मॅट्रिकचे विद्यार्थी पास होऊन बाहेर पडले, त्यांचे सहा महिने व्यर्थ जाणार आहेत. कारण, जूनपर्यंत त्यांना कॉलेजमध्ये प्रवेश नाही तेव्हा याबद्दल काय करावे असा त्यांचे पालकापुढे मोठा प्रश्न आहे. याबद्दल आम्ही काहीं विचार करून काहीं रूपरेखा आस्वीत होतो. अशाच वेळी प्रो. ओतुरकर याचा या विषयाला चालना देणारा लेख ता. ११ डिसेंबरचे केसरीत आला आहे. पुण्यासारख्या शहरी व इतर ठिकाणी हजारों मुले मॅट्रिक परिक्षेत पास होऊन बाहेर पडली व त्यांचे सहा महिने व्यर्थ जाणे हे योग्य नव्हे. धदेशिक्षणाकडे हळुहळु लोकांचे लक्ष्य वळत आहे. सुशिक्षितांच्या बेकारीचा प्रश्न लोकापुढे आहेच. त्यांत ही आणखी भर पडणार.

थोड्या भांडवलाने, थोड्या सर्वांच्या शिक्षणात स्वावलंबी बनून योग्य मोबदला मिळणाऱ्या शिक्षणाची जरूरी आहे, असे आजकाल अगदी योग्य शिक्षण म्हणजे टेलरिंग अॅण्ड कार्टिंग हे होय. आमच्या सोळा वर्षांचा सस्थेचा इतिहास जनतेपुढे आहेच. ह्या शिक्षणाचा प्रसार करून बेकारीचा प्रश्न सोडविण्याचा आमचा प्रयत्न सारखा चालू आहे. अशाच वेळी, मॅट्रिक पास झालेल्या हजारों विद्यार्थ्यांचे सहा महिने वाया जाऊ नयेत, म्हणून सहा महिन्यांत जरूर ते शिक्षण घेऊन ते स्वावलंबी वनावे, इतकी त्यांची तयारी करावी अशी आमची इच्छा आहे. यदा मॅट्रिक पास झालेल्या मुलांच्याच करितां फीमध्ये स्पेशल कन्सेशन देऊन व सहा महिन्यांत योग्य व जरूर असलेला स्पेशल कोर्स पुरा करून त्या मुलांना स्वावलंबी बनवावे व हा धंदा सुशिक्षितांची बेकारी किती उत्तम तऱ्हेने सोडवतो हे जनतेला दाखवावे या दृष्टीने हा आम्ही प्रयत्न करीत आहोत. त्याचा जनतेने जरूर फायदा घ्यावा.

सरोसरीच सुशिक्षितांचे लक्ष्य या धंद्याकडे जितके जावे तितके ते गेले नाही. हा धंदा पूर्णपणे शिकणाऱ्या अशिक्षितांना वर्ष पाऊण वर्ष तरी लागते तोच धंदा सुशिक्षित सहा महिन्यांत शिकून स्वावलंबी बनतील व उत्तम तऱ्हेने पोटाचा प्रश्न सोडवतील ही खात्री सुशिक्षितांना पटण्याकरिताच या परिस्थितीचा फायदा घेऊन आम्ही हा प्रयत्न करीत आहोत

या सहा महिन्यांच्या स्पेशल कोर्स घेणारास सरकारी परीक्षेसही बसवले जाईल.

वाय. टी. जाधव,
प्रिन्सि. जाधव टेलरिंग कॉलेज,
४९७ बुधवार, पुणे.

आयुर्वेद रसशाळा पुणे, लिमिटेड.

यांची शास्त्रोक्त खात्रीलायक औषधे

च्यवनप्राश—गौष्टिक व शक्तिवर्धक	२० तो. १ रु
सुवर्णमालिनीवसंत	१ तो. १० रु
वज्रदंती दंतमंजन—	घाटली किं. ५ आ.
सुखसारक चूर्ण—शौचास साफ करणारे	१ पोंड ११ रु
एरंड पाक—मलावरोध घालविणारा	१० तो. ८ आ.
हेमगर्भ मात्रा—सर्व वात-कफ-रोगहर	मात्रा... ५ रु
सुवर्णराज वंगेश्वर—वातुवर्धक	१ तो. ५ रु
कुमारी आसव—	... १ पोंड ५ रु
त्रिभुवनकीर्ति—सर्व ज्वरांघर	... १ तो १२ आ.

या शिवाय प्रवाल, मोक्षिक इ. भस्में, सर्व तऱ्हेचीं आसवे, अरिष्टे, मात्रा, गुटीका, अवलेह वगैरे मागवून एकवार अनुभव घ्या.

—कॅटलॉग मागवा—

ठिकठिकाणी एजन्सी देणे आहेत नियम मागवा

मुंबई दुकान—ठाकुरद्वार नाके, सूर्यमहाल शेजारी,
गिरगांव रोड, मुंबई ५.

पुणे दुकान—लक्ष्मी रोड, गणपती चौक, पुणे २.

सांगली—आयुर्वेद रसशाळा दुकान, पेठ.

कोल्हापूर—आर्यवैद्य श्री. वी. चिटणीस,

लक्ष्मीकांत दवाखाना, कर्णालतीर्थ कॉनर

नागपूर—आयुर्वेदिक मेडिकल स्टोअर्स, महाल रोड.

डेकन जिमखाना, पुणे ४.

टी प्रेसिडेन्सी इंडस्ट्रियल बँक लिमिटेड, पुणे.

अध्यक्ष: आर. एन. अभ्यंकर, बी. ए., एल. एल. बी.,
मॅनेजिंग एजंट, कॉमनवेल्थ, पुणे

अधिकृत भांडवल: रु. १०,००,००० दहा लाख
तूर्त विक्रीकरता काढलेले

भांडवल रु. ५,००,००० पांच लाख

प्रत्येकी रुपये १०० प्रमाणे ५,००० शेअर्स

अजासोबत प्रत्येक शेअरला रु. १५. अर्जमजुरीनंतर रु. १०
वाकीच्या रकमेची तूर्त मागणी केली जाणार नाही

विशेष माहितीकरता ऑफिसकडे लिहा
पत्ता—१० बुधवार पेठ, विश्रामबाग रोड, पुणे.

नि. ना. क्षीरसागर }
चि. त्रि. चितळे } मॅनेजिंग डायरेक्टर

वेस्टर्न इंडिया कंपनीचे मूल्यमापन

वेस्टर्न इंडिया विमा कंपनीचा, ३१ डिसेंबर १९३५ अखेरच्या त्रैवार्षिक मूल्यमापनाचा अहवाल व दायरेकटराची त्यासंबंधातील शिफारस, ह्याची एक प्रत आमचेकडे आली आहे. त्यावरून, वेस्टर्न इंडियाची सर्व बाजूंनी अखंड प्रगति होत असल्याचे स्पष्ट दिसून येते. मूल्यमापनामध्ये ७ लक्ष ४० हजारचा वाढावा दिसून आला व त्यात इन्व्हेस्टमेंट रिझर्व्ह फंडातील १ लक्ष ८० हजार रुपये मिळविल्यावर ९ लक्ष २० हजार रुपये नफावाटणीस शिल्लक राहिले सापत्तिक मजबुती व स्थैर्य - ह्याकडे कंपनीचे चालक पहिल्यापासूनच विशेष लक्ष पुरवित असल्याकारणाने, कंपनीने आपल्या वार्षिक ताळेबंदात ठेवींची मूळ किंमतच दाखविलेली होती वास्तविक, त्यातील रोख्यांची बाजारभावाने होणारी किंमत सुमारे १२ लक्षांनी ज्यास्त भरत असताहे, कंपनीच्या ताळेबंदात ह्या गोष्टीचा फायदा घेण्यात आला नव्हता. ता. ३० नोव्हेंबर रोजी, ह्या रोख्याची मूळ पडलेली किंमत व त्या दिवशीची त्याची बाजारभावाने होणारी किंमत, ह्यात १६ लक्ष रुपयाची तफावत पडली! कंपनीचे फंड अशा रीतीने गुंतलेले असतांना इन्व्हेस्टमेंट रिझर्व्ह फंडातील २ लक्ष ६५ हजार रुपये मजबुती वाढविण्यास उपयोगी असले तरी त्या फंडाचे वास्तविक प्रयोजन उरले नव्हते ह्या फंडाचा काही भाग लाइफ अॅक्च्युअरन्स फंडात वर्ग करावा असे अॅक्च्युअरीने सुचविले व त्यास अनुसरून ९ लक्ष २० हजार रुपयाचा वाढावा वाटणीकरिता घेण्यात आला. " मजबुतीची परमावधि झाली आहे, तेव्हा फंडापैकी काही भाग नफा वाटणीस घ्या " असा सल्ला अॅक्च्युअरीने देण्याचा सुप्रसंग वेस्टर्न इंडियाचे बाबतीत उपास्थित झाला, ही अत्यंत अभिनंदनीय गोष्ट आहे. स्थैर्य व बळकटी ह्यास प्राधान्य देताना, वेस्टर्न इंडियाने आपले बोनसचे दर मोठे राखले आहेत, हा सदरहू कंपनीचा एक विशेष समजला पाहिजे.

मूल्यमापनाचे हिशेबात अॅक्च्युअरीने व्याजाचा दर ४ टक्के गृहीत धरलेला आहे. हा दर, कंपनीस तिच्या भाडवलावर व ठेवींवर मिळालेल्या दरापेक्षा १३ टक्क्यांनी कमी आहे म्हणजे, ह्या बाबतीत दूरदर्शीपणाने मजबुतीकडे लक्ष देण्यात आलेले आहे. कंपनीस, तिच्या चालू कामावर पडणाऱ्या सर्वांचे प्रमाण १० ते ११ टक्के इतके अल्प राहिले आहे, ह्यावरून चालकाच्या काटकसरीच्या कारभाराची कल्पना येते.

वाढाव्याच्या ९ लक्ष २० हजार रुपयापैकी विमदारांत ७ लक्ष २४ हजार रुपये वांटण्यात यावयाचे आहेत. त्यातून आयुष्याच्या पॉलिसीवर आणि मुदतीच्या पॉलिसीवर त्रैवार्षिक दर हजारी बोनस अनुक्रमे ७५ रुपये व ६० रुपये देण्यात येईल वेस्टर्न इंडियाचे बोनसचे दर समाधानकारक असल्याने, ज्यास्त चढीचे दर जाहीर करण्याचे कंपनीस कारण वाटले नाही बोनसचे दर वाढविण्याऐवजी कमी करण्यासंबंधी विमा व्यवसायातील लोकांची खटपट चालू आहे आणि विम्यासंबंधीच्या नव्या कायद्यामुळे कंपनीस काही किमान अटी पार पाडल्याखेरीज बोनस देण्यास प्रतिबध होण्याचा संभव आहे अशा परिस्थितीत, वेस्टर्न इंडियाने आपले बोनसचे दर जास्त वाढवले नाहीत, हे योग्यच केले कंपनीच्या विमदारांस वरील वृत्तांत वाचून सचित समाधान होईल व भागीदारांसहि २० टक्के ढिव्हिडंडची शाश्वती मिळाल्याने आनंद होईल. वेस्टर्न इंडियाने

केलेली प्रगति भूषणावह असून, ताज्या मूल्यमापनामुळे तिचे उच्च स्थान ज्यास्तच दृढ झाले आहे

वेस्टर्न इंडिया कंपनीची प्रगति

(स्थापना १९१३)

मूल्यमापना वर्ष	एकूण चालू काम	मूल्यमापनाचे वेळी आढळलेला वाढावा	विमदारात वाटलेली रकम	भागीदारास मिळविलेले	विमदारास बोनस दर हजारी दरसाल	
					आयुष्याच्या पॉ.	मुदतीच्या पॉलिसीवर
१९२३	४४३	१३	३	७	१०	१०
१९२६	७४३	३३	१३	१०	२२	१८
१९२९	१२२३	५३	२३	१५	२५	२०
१९३२	१९२३	५	४	२०	२५	२०
१९३५	२७६	९३	७	२०	२५	२०

अखिल हिंदुस्थानांत पहिल्या प्रतीचे सरकारमान्य

झारापकर टेलरिंग कॉलेज

माहितीपत्रक मागवा] आप्पा बळवंत चौक, पुणे २

स्थापना १९२० प्रथम मुंबई सरकारने व कोल्हापूर सरकारने मान्य केलेले

जाधव टेलरिंग कॉलेज

मॅट्रिक पास विद्यार्थीकरिता ६ महिन्यांचा स्पेशल कोर्स स्पेशल फीशिवाय सरकारी परिक्षेस बसविले जाईल या सवलतीचा फायदा घ्या ता १५ जाने आत नावे नोंदवा [४९७ बुधवार, पुणे २

“WRITE to the Dawn of India Life Insurance Company, Ltd Poona, concerning Pigmy & Monthly Income Deposit Schemes.”

दि साउंड बँकिंग कॉर्पोरेशन लि.

[स्थापना सन १९३५]

९३।१ लक्षमीरोड, पुणे शहर

कामाची वेळ—

दररोज सकाळी १० ते ३, शनिवारी १० ते १

चालू ठेवी द सा द रें २ टक्के व्याजाने स्वीकारल्या जातात

सेविंग बँक ठेवींवर द सा द रें ३ टक्के व्याज दिले जाते

मुदतीच्या ठेवी ३ महिन्यापासून ३ वर्षेपर्यंत स्वीकारल्या जातात व्याजाचे दरांबद्दल बँकेकडे चौकशी करावी.

कर्ज सोने, चांदी, सरकारी रोखे, वगैरे तारणावर रकमा दिल्या जातात.

म्यानेजिंग एजंटस्

सोया बीन

सोया बीन हे धान्य जगातील व्यापारात महत्त्वाचे स्थान घटकावणार, असा रंग दिसत आहे. विशेषतः अमेरिकेत, सोया बीनची लागवड मोठ्या प्रमाणावर सुरू झाली आहे. गेल्या पांच वर्षांत त्या देशातील सोया बीनचे उत्पादन तिप्पट वाढले आहे. "शिकॅगो बोर्ड ऑफ ट्रेड" ने गेल्या ऑक्टोबरमध्ये आपल्या मालाचे बाजारात सोया बीनचे वायदे करू देण्यास परवानगी दिली, हावरून ह्या धान्याचे वाढते महत्त्व लक्षात येईल. साण्याकडेच नव्हे, तर रंग, व्हार्निश, टिंक, छपाईची शाई, बटणे, सिडक्यांचे सांगाडे, इत्यादि माल बनविण्याकडेहि सोया बीन्सचा उपयोग होऊ लागला आहे. अमेरिकेतील फोर्ड मोटार कंपनी मोटारच्या बनावटीत वापरण्याकरिता दरसाल ३ लक्ष बुशेल सोया बीनची स्वतःचे शेतांतून लागवड करते ह्या धान्याच्या औद्योगिक उपयोगासंबंधी संशोधन करण्याची व्यवस्था सरकारच्या शेतडी सात्यामाफत करण्यांत आली आहे. मॅन्चूरियात जगातील शेकडा ७५ टक्के सोया बीनचे उत्पादन होते; तथापि हळू हळू अमेरिकेतील लागवड वाढत आहे. हिंदुस्थानांत सोया बीनने प्रवेश केला आहे. साण्याचे धान्य ह्यापेक्षा त्या धान्याचा ज्यास्त उपयोग आपल्या देशांत आज होणार नाही.

एका कंत्राटाने तीन कामे केली

इजिप्तमधील नाईल नदीवर बांधण्यात यावयाच्या एका पुलाचे कंत्राट क्रप्स ह्या सुप्रसिद्ध जर्मन कंपनीस मिळाले आहे जर्मनीने मागे इजिप्तमधून काढे मागवले होते, त्याची ३५ हजार पौंड किंमत अद्याप इजिप्तला मिळालेली नाही जर्मन सरकार ही रकम क्रप्सला देईल व उरलेली बाकी क्रप्स इजिप्त देशाच्या सरकार कडून घेईल. अशा रीतीने, कंत्राट पार पाडणाऱ्या कंपनीस आपले पैसे मिळतील, इजिप्त देशाची मागची बाकी वसूल होईल आणि जर्मनीस ती देताना हुंडणावळीची अडचण भासणार नाही.

सहकारी रजिस्ट्रारांचा युरोपांत दौरा

मुंबई इलाख्याच्या सहकारी सात्याचे रजिस्ट्रार, मि. के. एल्. पंजाबी, हे गेल्या आठवड्यांत युरोपकडे रवाना झाले. युरोपातील सहकारी बँकांच्या, विशेषतः लंडन मॉर्गॅज बँकांच्या व्यवहाराची माहिती मिळवून ते मे, १९३७ मध्ये परत येतील

डहाणू येथे अर्बन बँकेची स्थापना

डहाणू येथे एका सहकारी अर्बन बँकेच्या स्थापनेसंबंधीची योजना पुरी झाली आहे बँकेच्या डायरेक्टरांनी २ हजार रुपये जमा केले असून मुंबई सरकार १४,००० रुपये कर्जाळ देणार आहे. १६,००० रुपयांच्या भाडवलावर बँकेच्या कारभारास सुरवात होईल सरकारचे कर्ज वार्षिक हप्त्यांनी फेडण्यांत यावयाचे आहे सहकारी सात्याच्या रजिस्ट्रारांनी ह्या योजनेस मान्यता दिली आहे.

कागदाचा व्यापार

हिंदी उत्पादन वाढले; ग्रेट ब्रिटनमधून होणारी आयात उतरली

१९३५-३६ साली, हिंदुस्थानातील कागदाच्या ११ कार-सान्यांपैकी ९ कारखाने चालू होते. ह्या नऊ कारखान्यांपैकी चार बंगलोरमध्ये, तीन मुंबई इलाख्यांत, एक संयुक्त प्रांतांत व एक त्रावणकोर संस्थानांत होता १९३३-३४ साली, हिंदी कारखान्यांतून ८३ लक्ष टन कागदाचे उत्पादन झाले होते ते १९३५-३६ साली ९३ लक्ष टनापेक्षा ज्यास्त झाले ह्या कागदास लागणारा लाकडी रांधा मुख्यतः नॉर्वे, स्वीडन व अमेरिका ह्या देशांतून आला.

कागद व कार्डबोर्ड ह्यांची आयात १९३५-३६ साली थोडीशी वाढून, २ कोटी ९९ लक्ष रुपयांचा माल हिंदुस्थानांत उतरला. ह्यापैकी, एकट्या छपाईच्या कागदाची किंमत ९६ लक्ष रुपये भरली. जर्मनीमधून होणाऱ्या ह्या कागदाच्या आयातीत ३३ पट वाढ झाली. एकूण ४१३ लक्ष रुपयांची जुनी रद्दी हिंदुस्थानांत उतरली ! ह्या रद्दीपैकी शेकडा ९५ कागद ग्रेट ब्रिटनमधून आला.

हिंदुस्थानांत आयात होणाऱ्या कागदाच्या व कार्डबोर्डच्या व्यापाराची वेगवेगळ्या देशांमधील शतमानाने वांटणी सालील कोष्टकावरून लक्षात येईल:—

	१९१३-१४	१९२९-३०	१९३५-३६
	%	%	%
ग्रेट ब्रिटन	५६.२	३२.८	२९.७
नॉर्वे	५.१	१४.२	१२.६
स्वीडन	३.२	१०.३	१३.८
जर्मनी	१७.३	१२.०	१९.१
ऑस्ट्रिया	८.३	९.१	४.८
जपान	१.०	२.८	३.९

कागदाचे व्यापारांत जर्मनीने आपले पूर्वस्थान मिळवले आहे आणि नॉर्वे व स्वीडन ह्या देशांमधून होणारी आयात वाढत आहे. तथापि ग्रेट ब्रिटनचा ह्या व्यापारातील हिस्सा मात्र बराच कमी झाला आहे, ही गोष्ट वरील आकड्यांवरून स्पष्ट दिसते.

कळवण तालुका (जि. नाशिक) सहकारीवृत्त

(१) गुपसेकेटरी डिवेटींग क्लबाची ता १२-१२-३६ रोजी सभा होऊन " दिवाळीला कुणबी कसा शहाणा होतो " ह्या विषयावर चर्चा झाली. (२) लोकात ' सहकारा ' चा प्रचार व्हावा, ह्याकरिता डिवेटींग क्लबाची सभा फिरती ठेवण्याचे ठरले. येती सभा ता. १०-१२-३६ रोजी निघाणे येथे होऊन सेड्यांतील सुधारणा हा विषय घेण्यांत येईल. (३) सीनियर इन्स्पेक्टर श्री. सहस्रबुद्धे ह्यांचे नेतृत्वासाठी कळवण व देवळे तालुक्यांतील सोसायट्यांची १६ व १७ रोजी सभा झाली सभासदांनी सोसायट्या सुधारण्याचे व व्याजाची सवलत घेण्याचे आश्वासन दिले.

महिंद्रकर वटर्स ह्यांचे

गिरगांव, मुंबई

थंडी-

करती

कोऑपरेशन अँड अकौन्टन्सी डिप्लोमा बोर्ड

“कोऑपरेशन” व “कोऑपरेटिव्ह अकौन्टन्सी” ह्या विषयासंबंधाच्या सरकारी डिप्लोमाच्या परीक्षा घेण्याकरिता मुंबई सरकारने वरील बोर्डाची स्थापना केली आहे. सहकारी सात्याचे रजिस्ट्रार हे ह्या बोर्डाचे अध्यक्ष व मुंबईच्या सिडनहॅम कॉलेज ऑफ कॉमर्स अँड इकॉनॉमिक्सचे प्रिन्सिपॉल हे एक सभासद असतील. ह्या खेरीज, प्रांतिक सहकारी इन्स्टिट्यूट व प्रांतिक सहकारी बँक ह्यांचा प्रत्येकी एक प्रतिनिधी, एक सुप्रसिद्ध हिशेब तपासनीस, एक निष्णात वर्करी व एक शिक्षणतज्ज्ञ ह्यांची बोर्डावर नेमणूक व्हावयाची आहे. १ जानेवारी १९३७ रोजी वरील बोर्ड अस्तित्वांत आले. खालील गृहस्थांची तीन वर्षांकरिता बोर्डावर नेमणूक करण्यांत आली आहे:—

(१) मि. एम. डी. भनसाळी, आय. सी. एस., रजिस्ट्रार, अध्यक्ष

(२) प्रिन्सिपॉल एम. एल. टॅनन

(३) प्रोफेसर व्ही. जी. काळे

(४) श्री. व्ही. पी. वडे

(५) सर शापुरजी विलिमोरिया

(६) दिवाण बहादुर के. एम. जव्हेरी

बोर्डाची कचेरी पुणे येथे रहावयाची आहे.

कॅलेंडर प्रदर्शन, पुणे, १९३७

यदाचें कॅलेंडर प्रदर्शन मार्च १९३७ चे पहिले आठवड्यांत मोठ्या प्रमाणावर येथे भरणाऱ्या “औद्योगिक प्रदर्शनाचे” जागेत भरणार आहे. प्रदर्शनांत आलेल्या कॅलेंडर्सपैकी उत्कृष्ट व उपयुक्त ठरणऱ्या पहिल्या तीन नवरास तसेच यंदा जास्तीत जास्त कॅलेंडर (१९३७ ची) जमविणाऱ्या पहिल्या तीन नवरांस, अशी सहा बाक्षिसे ठेवण्यांत आली आहेत.

गेल्या (१९३६) कॅलेंडर प्रदर्शनाचे अहवालपत्रक छापलेले कोणास पाहिजे असल्यास पोष्टेकरिता ८१ आण्याचें तिकिट पाठवावें.

तरी हें प्रदर्शन यशस्वी करण्याकरिता सर्व व्यापारी व धंदे-वाईक मंडळींनी चालू १९३७ कॅलेंडर प्रसिद्ध होताच त्याची एक प्रत प्रदर्शनात ठेवण्याकरिता पाठवावी असें सेक्रेटरी C/O श्रीगणेश वाचनालय, बुधवार पुणे नं. २, हे कळवतात.

लेखकांस व प्रकाशकांस विनंति

म्हापसें—गोवा येथील वाङ्मयविहार मंडळातर्फे कादंबरी, नाट्य, लघुकथा, इतिहास या विभागातील पुस्तकांची चढाओढ ठेवण्यात आली असून तज्ञमंडळाच्या परीक्षणाने जी पुस्तके पहिल्या प्रतीचीं ठरतील त्यास सुवर्णपदक व त्या पुस्तकांच्या प्रकाशकांस मानपत्र देण्यांत येईल. पुस्तके पाठविण्याची मुदत जानेवारी १९३७ अखेरपर्यंत असून निकाल मार्च १९३७ अखेर जाहीर होईल. तरी लेखक लेखिकांनी व प्रकाशकांनी यात भाग घ्यावा, अशी कार्यवाहाची विनंति आहे.

हिंदी विम्याच्या धंद्याचें परीक्षण

हिंदुस्थानांतील आयुर्विम्याच्या कामाचा आढावा घेतांना, ‘इकॉनॉमिस्ट’ ह्या सुप्रसिद्ध ब्रिटिश साप्ताहिकानें ताज्या अर्कांत प्रदर्शित केलेले विचार लक्ष्यांत बाळगण्याजोगे आहेत. त्यांतील महत्त्वाचीं वाक्ये येथे उद्धृत केली आहेत:—

“इतर देशांतील कंपन्यांचे मानानें हिंदी विमा कंपन्यांवर सरकारी नियंत्रण फारच थोडें आहे. उदाहरणार्थ, कंपन्यांनीं पैसे कसे गुंतवावे अथवा अक्चुअरीनें विम्यांवरील जोखमीचा आढावा कसा काढावा, ह्यासंबंधीं निर्बंध घातलेले नाहींत. विम्याचे हत्ते ग्रेटब्रिटनमधील हप्त्यांचेपेक्षा भारी आहेत. पहिल्या प्रतीच्या हिंदी विमा कंपनीच्या व त्याच दर्जाच्या एका ब्रिटिश कंपनीच्या हयातीनंतरच्या नफ्याविरहित विम्याचे दराची तुलना केली, तर २० वर्षे वयाच्या इसमास दर हजार रुपयांच्या विम्यामार्गे हिंदी कंपनीत ५ रुपये ज्यास्त भरावे लागतात. ५० व्या वर्षीं तर हिंदी कंपनीचे हत्ते २० रुपयांनीं महाम पडतात. हयातींतील मुदतीच्या दरांत मात्र इतकी विषमता आढळून येत नाहीं. हिंदुस्थानांतील कंपन्यांस व्याज चांगलें पडतें, ह्यामुळे मृत्यूचें प्रमाण ज्यास्त असलें तरी नुकसान होत नाहीं. ब्रिटिश कंपन्यांचे मानानें हिंदी कंपन्यांचा व्यवस्थेचा सर्व फार म्हणजे सुमारें दुपटीनें भारी आहे.

ग्रेटब्रिटनमध्ये, नव्या विमा कंपनीची स्थापना होणें म्हणजे एक अद्भुत चमत्कार समजला जाईल. हिंदुस्थानांत मात्र दरसाल अनेक नव्या कंपन्या निर्माण होत आहेत. नव्या कंपन्यांच्या पॉलिसी रद्द होण्याचें प्रमाणहि प्रचंड आहे. नवीन काम मिळवितांना अवाच्या सवा सर्व करण्यात येतो व त्याचा विम्याचे धंद्यावर प्रतिकूल परिणाम होतो. हिंदी विमा कंपन्यांच्या आजच्या परिस्थितींत, त्यांनीं तज्ज्ञ अक्चुअरींची केवळ मूल्यमापनाचे वेळींच नाहीं, तर रोजच्या मामुली धंद्यावर देखरेख करण्यासाठी नेमणूक करावी; त्यामुळे कंपन्यांचेंच अंतिम हित होईल.”

नव्या अमदानींतील आय. सी. एस. अधिकारी

इंडियन सिव्हिल सर्व्हिसच्या भवितव्यतेचा विचार करण्याकरितां लढन येथें नुकतीच एक सभा झाली, त्यावेळीं भाषण करतांना एक सेवानिवृत्त आय. सी. एस. अधिकारी, मि. किंकेड, हे म्हणाले:—

“जज्जाचें काम करणारास कायद्याचें ज्ञान असणें आवश्यक आहे, ह्याची जाणीव सरकारच्या कार्यकारीमंडळास असल्याचें दिसत नाहीं.

हिंदी न्यायमंदिरांतील न्यायमूर्ती केवळ कार्यनिपुण, प्रामाणिक व निष्ठावंत असून भागणार नाहीं; ते कायद्याचे ज्ञानांतहि पारंगतहि असणें जरूर आहे. त्यावांचून सिव्हिल सर्व्हिसमधील अधिकाऱ्यांची प्रतिष्ठा रहाणार नाहीं”

किंमत

ओव्हरकोट खरेदी करा

रु. १२॥

बुधवार चौक, पुणे

निवडक बाजारभाव

सरकारी कर्जरोखे

बँक रेट (२८ नोव्हेंबर १९३५ पासून)	३%
५% करमाफ़ लोन (१९४५-५५) ...	१२१-५
५% (१९३९-४४) लोन ...	१०८-१३
४३% लांब मुदत (१९५५-६०) ...	१२०-८
४% १९६०-७० ...	११५-९
४% १९४३ ...	१११-११
३३% बिनमुदत ...	१००-४
३३% १९४७-५० ...	१०७-६
२३% १९४८-५२ ...	१०१-५

निमसरकारी रोखे

४% पोर्ट ट्रस्ट (बिगर गॅरंटी व लांब मुदत)	११२-४
४% मुंबई म्युनिसिपल (लांब मुदत) ...	१११-१२
४% मुंबई सिटी इन्फ्रामॅट ट्रस्ट बॉण्ड (७० वर्षे मुदत)	१११-१२
४% म्हेसूर कर्ज (१९५३-६३) ...	११३-८
५% म्हेसूर (१९५५) ...	१२६-८

मंडळ्यांचे भाग

बँका

बँक ऑफ इंडिया (भाग १०० चा, पैकी ५० रु. मरले व १०% डिव्हिडंड)	१३८-८
बँक ऑफ बडोदा (१०० पैकी ५० रु. मरले व १०% डिव्हिडंड)	११५-०
सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया (५० पैकी २५ रु. मरले व ६% डिव्हि.)	३५-१२
इपीरिअल बँक (५०० रु., १२% डिव्हि.)	१५५-०
रिझर्व बँक (१०० रु.)	१४१-८

रेल्वेज

बॉड-बारामती (१०० रु. चा भाग, डिव्हि. ४३%)	१०१-८
पाचोरा-जामनेर (१०० रु. चा भाग, डिव्हि. ४३%)	९८-०
अहमदाबाद-प्रातज (५०० रु. चा भाग, डिव्हि. १०)	९२१-२

बीज

बॉबे ट्रॅम्वे (ऑर्डि. भाग ५० रु. डिव्हि. १३%)	१५३-१२
कराची (१०० रु. चा भाग, डिव्हि. ९%)	२६७-८
पुणे इलेक्ट्रिक (१०० रु. चा भाग, डिव्हि. ९%)	२६५-०
टाटा पॉवर (१,००० रु. ऑर्डि. डिव्हि. ६३%)	१६२७-८
टाटा पॉवर (१,००० रु. प्रेफरन्स, डिव्हि. ७३%)	१६१७-८

इतर

टाटा आयर्न (१५० रु. प. प्रेफरन्स डिव्हि. ६%)	१९९-६
टाटा आयर्न (१०० रु. इ. प्रेफरन्स, २२ रु. ला.)	१७८-०
टाटा आयर्न (७५ रु. ऑर्डि.)	२६८-४
टाटा आयर्न (३० रु. डिफर्ड)	१०४२-८

सोन-चांदी

सोन (मिट) प्रत्येक तोळ्यास	३५-९
चांदी (मिट) प्रत्येक १०० तोळ्यास	५२-१३

धी सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया लि०

कडून

हिंदुस्थानांतील प्रजेच्या हितासाठी अनेक नाविन्यपूर्ण उत्कृष्ट योजना.

होम सेव्हिंग खाते सोने विक्री खाते
५ तोळे व १० तोळे लगडी

चालू खाते सिफ डिपॉझिट व्हॉल्ट खाते विमा खाते

त्रैवार्षिक कॅश सर्टिफिकेट एक्झिच्यूटिव्ह आणि
खाते ट्रस्टी खाते

सविस्तर माहितीकरिता पत्रव्यवहार करा—

स्वदेशप्रेमी लोकांनी स्वदेशी संस्थेला उत्तेजन देणे हे त्यांचे कर्तव्य आहे. जनतेची सेवा करणे हेच आमचे ध्येय आहे. वरील स्वदेशी संस्थे-कडून मिळणाऱ्या फायद्याचा अनुभव प्रत्येकांनी घ्यावा

सो. न. पोचखानवाला,
मॅनेजिंग डायरेक्टर.

धी बँक ऑफ इंडिया लि.

[स्थापना— ७ सप्टेंबर १९०६]

उभारलेले भांडवल	रु. २,००,००,०००
वसूल झालेले भांडवल	रु. १,००,००,०००
रिझर्व फंड	रु. १,०५,००,०००

मुख्य कार्यालय—ओरिएण्टल बिल्डिंग, मुंबई
शाखा—मुंबयन एक्सचेंज (रोस मेमन स्ट्रीट, मुंबई), वाई (मुंबईनजीक), मलबार हिल (मुंबई), काळबादेवी (मुंबई), अहमदाबाद, अहमदाबाद-स्टेशन शाखा, कलकत्ता, कलकत्ता-बडाबजार, पुणे, पुणे शहर, राजकोट, सुरत, नागपूर सिटी.

लंडन एजन्ट्स—धी वेस्टमिन्सटर बँक लिमिटेड

चालू ठेवीवरील व्याजाचा दर

जानेवारी ते डिसेंबर अखेर दररोजच्या रु. ३०० ते रु. १,००,००० रु. रकमेच्या चालू ठेवीवर शेंकडा-१ टक्का व्याज दिले जाईल; परंतु एक लाखावरील रकमेच्या चालू ठेवीवर स्पेशल व्याजाची आकारणी केली जाईल. सहामाही अखेर व्याजाचा रकम ५ रु. इतकी असल्याशिवाय व्याज दिले जाणार नाही कायम, थोडक्या मुदतीच्या व सेव्हिंग बँकेकडील ठेवी सुद्धा आम्ही ठेवून घेता; व त्यावर व्याजाची योग्य आकारणी करतो; विशेष माहिती व नियम वगैरे अर्जांनी मागवावेत. शिवाय ट्रस्टी या नात्याने इतर जी कामे करावयाची ती करावी लागल्यास ती सुद्धा ही बँक करते. नियमांची माहिती अर्जांनी मागवावी. शिवाय, सर्व प्रकारचे बँकेचे व्यवहार या बँकेमार्फत केले जातात.

एजन्ट—टी. आर. लालवाणी.

व्यापारी-उद्दी लोकांस

—अपूर्व संधि—

पुणे औद्योगिक प्रदर्शन १९३७

FOR
SAFETY, ECONOMY
AND
DURABILITY
Consult

V. G. & Sons

ELECTRICAL and RADIO ENGINEERS
AND
LICENSED ELECTRICAL CONTRACTORS
Laxmi Road, Ganapati Chowk, POONA.

शास्त्रशुद्ध पायावर काम करणारी, महाराष्ट्राची
प्रमुख प्राविहडट विमा कं

दि हिंद बेनिफिट सोसायटी लि.

च्या लोकप्रिय

प्रपंच पॉलिसीकरितां प्रचारक पाहिजेत.

माहितीसाठीं लिहा

किताब विल्डिंग, बुधवार, पुणे.

सेक्रेटरी.

दि डॉन ऑफ इंडिया

लाइफ इन्शुरन्स कंपनी लि., पुणे.

पुणे व सोलापूर येथे

विल्डिंग इन्व्हेस्टमेंट आणि बँकिंग डिपार्टमेंटची
कंपनीचे बँकर्सनी पसत केलेली,

ता १ आक्टो-] नवीन योजना [ता १ आक्टो-
बगपासून सुरू] वरपासून सुरू

मुदतीच्या ठेवीवर मासिक व्याज देण्याची

फायदेशीर अपूर्व सोय.

बँकेच्या उतरत्या व्याजाच्या काळात लोकांस आपले कौटुंबिक
निर्वाहास साधन अगर मद्दत म्हणून ठेवीवर मासिक, नियमित
व किफायतशीर व्याज देण्याची व्यवस्था तारीख १ आक्टो-
बर १९३६ पासून अमलांत आणली आहे.

गरजूनीं जास्त माहिती मागवावी अगर समझ भेटावे

पुणे, ता २२-९-३६

जनरल मॅनेजर

दि डेक्कन पेपर मिल्स कंपनी, लिमिटेड.

रे पेपर मिल, मुंबवा, पुणे पदमजी पेपर मिल, मुंबई.

पूर्वी आम्हास लागणारा सर्व कागद आम्ही आपल्या देशांतच तयार करित होतो, आणि
महाराष्ट्रातील कागदाचा धदा सुप्रसिद्ध होता

सध्याच्या यांत्रिक युगात, कागदाचे प्रकार आणि त्यांस असलेली मागणी विलक्षण वाढली असतां
आम्हीं पूर्ण स्वदेशी कागदच कां वापरूं नये आणि आम्हास सर्व स्वदेशी कागद का पुरवतां येऊं नये!

ह्या प्रश्नांस, दि डेक्कन पेपर मिल्स कंपनीनें, अनेक प्रकारांचा व प्रतींचा कागद आपल्या
कार्यक्षम कारखान्यांत तयार करून समाधानकारक उत्तर दिलें आहे.

तुम्हास कसलाहि कागद पाहिजे असो, त्यासंबंधानें खालील पत्र्यावर
चौकशी करून तो कागद घ्या.

८१५-१६ भवानी पेठ, पुणे.

अहमदाबाद हाऊस, बॅलर्ड एस्टेट, मुंबई.

“ दुसरें मूल्यमापन जाहीर झालें ”

स्थापनेपासूनच भागीदाराना ६ टक्के फायदा व विमेदारास वाढता नफा वाटून
जुन्या व स्थिर झालेल्या कंपन्यास कठीण असें अपूर्व यश संपादन केलेली
पहिलीच महाराष्ट्रीय विमा कंपनी.-

कॉमनवेलथ विमा कंपनी लि., पुणे.

अध्यक्ष-श्री न. चिं केळकर, सचालक, केसरी

हयातीतील विम्यास) दुसऱ्या मूल्यमापनात वाढलेला (हयातीनंतर विम्यास
३७॥ रु. } दर हजारिं त्रैवार्षिक नफा { ४५ रु.

जास्त माहितीकरितां समझ भेटा अगर लिहा.

मॅनेजिंग एजन्ट्स.

“ अर्थ ” ग्रन्थमाला

व्यापार, उद्योगधंदे, शेती, सह-
कार, बँकिंग इत्यादि विषयांवरील
सोपी व व्यावहारिक उपयुक्ततेची
पुस्तके

१ बँका आणि त्यांचे व्यवहार

२ रिझर्व्ह बँक

३ व्यापारी उलाढाली

वरील प्रत्येक पुस्तक लोकप्रिय,
शालें आहे.

किं १ रु (ट स निराळा)

व्यवस्थापक, “अर्थ” ग्रन्थमाला,
पुणे

‘अर्थ एव प्रधानः’ इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति ।

महाराष्ट्राच्या आर्थिक प्रगतीचा मजबूत पाया

अर्थ

मध्यप्रांत व व्हाड

हायस्कूल, मिडल
स्कूल व नॉर्मल स्कूल
ह्यांतील शिक्षकांच्या
ग्रंथालयासाठी मंजूर

मुंबई इलाखा

सरकारी व सरकार-
मान्य शाळांत व
ट्रेनिंग कॉलेजांत
घेण्यासाठी मंजूर

[व्यापार, उद्योगधंदे शेती,
सहकार, बँकिंग इत्यादि
आर्थिक विषयांस वाहिलेले
साप्ताहिक]

संपादक : प्रो. वा. गो. काळे
सहायक : श्री. श्री. वा. काळे

महाराष्ट्राच्या मने उद्योगधंदे, व्यापार, इत्यादि धनोत्पादक व्यवहारांकडे वळून त्यास ह्या विषयांची गोडी लागावी, या दृष्टीने ‘अर्थ’ची मादणी केलेली असते. व्यापारी, शिक्षक, विद्यार्थी, सार्वजनिक कार्यकर्ते व सर्वसाधारण नागरिक ह्या सर्वांनी ‘अर्थ’चे वाचन केले असता महाराष्ट्राच्या आर्थिक उन्नतीचा मजबूत पाया तयार झाल्याखेरीज रहाणार नाही. उद्योगधंद्यात असणाऱ्या, त्याचप्रमाणे त्यात नव्याने पडणाऱ्या सर्वांस हे पत्र मार्गदर्शक होईल.

प्रत्येक महाराष्ट्रीय कुटुंबात व शाळेत अर्थ वाचला जाणे आवश्यक आहे. वार्षिक वर्गांनी फक्त चार रुपये असून टपालसंच वेगळा नाही. मनिऑर्डर पाठवून वर्गांनी द्या.

व्यवस्थापक, अर्थ, अर्थ ऑफिस, पुणे ४

रु. ५,००० आपले वक्षिस आतांच मिळवा

प्रवेश फी
रु १
(प्रत्येक यत्नास)

सीलबंद उत्तर
दि वेस्टर्न बँक ऑफ इंडिया
जवळ ठेवण्यांत आले आहे.

प्रत्येक बिनचूक उत्तरास
किमान २०० रु
मिळण्याची हमी

फी व उत्तरे मिळण्याची अखेरची तारीख १६-१-३७]

[निकाल तारीख २१-१-३७.

	१५	

बाजूचे कोष्टकांत ० ते २५ पर्यंतचे आंकडे अशा रीतीने भरा की, ज्यांची ठमी, आडवी व काटकोनी बेरीज ५५ यावी. कोष्टकात एकच आंकडा पुनः येऊ नये. सीलबंद उत्तराची जुळणाऱ्या प्रत्येक उत्तरास किमान २०० रुपयांचे वक्षिस गॅरंटीने दिले जाईल. म. ऑ. अगर इंडियन पोस्टल ऑर्डरबरोबर पाठविलेली साध्या कागदावरील कितीही उत्तरे स्वीकारली जातील वक्षिसांच्या रकमेची गॅरंटी असून कोणत्याही कारणाने ती कमी केली जाणार नाही. मॅनेजरचा निकाल कायद्याने बंधनकारक व अखेरचा समजला जाईल.

वि. सू. ७ जानेवारी १९३७ पूर्वी उत्तरे पाठविणारांपैकी ज्यांचे उत्तर बरोबर येईल त्यांत १,००० रु वाटले जातील. उत्तरे व फी प्रीमियर कमर्शियल एजन्सी, कॉंपिटिशन डिपार्टमेंट, बँके बझार, कराची ह्या पत्त्यावर पाठवावीत.

हे पत्र पुणे, पेठ मांबुडां प. न. १३६१३ कार्यालय छापखान्यांत रा. अनंत विनायक पटवर्धन यांनी छापिले, व रा. श्रीपाद धामन काळे, बी. ए. यांनी ‘दुर्गाधिवास,’ मांबुडां प. नं. १२४/१३, पुणे शहर, येथे प्रसिद्ध केले.